

# Spis treści

|       |    |
|-------|----|
| Wstęp | 11 |
|-------|----|

## CZĘŚĆ I. TEORIA WYMIANY MIĘDZYNARODOWEJ

(Anna Zielińska-Głębocka)

|                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------|----|
| Rozdział 1. Podstawy funkcjonowania rynków międzynarodowych | 15 |
|-------------------------------------------------------------|----|

|                                               |    |
|-----------------------------------------------|----|
| 1.1. Wprowadzenie                             | 16 |
| 1.2. Rodzaje rynków międzynarodowych          | 18 |
| 1.3. Rynek dóbr                               | 19 |
| 1.4. Specjalizacja międzynarodowa             | 27 |
| 1.5. Rynek usług                              | 31 |
| 1.6. Struktury rynkowe i konkurencja          | 36 |
| 1.7. Struktura geograficzna wymiany           | 43 |
| 1.8. Konkurencyjność międzynarodowa           | 45 |
| 1.9. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji | 55 |
| 1.10. Literatura zalecana                     | 55 |

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| Rozdział 2. Standardowy model handlu międzynarodowego | 57 |
|-------------------------------------------------------|----|

|                                                                             |    |
|-----------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.1. Wprowadzenie                                                           | 58 |
| 2.2. Podstawa handlu międzynarodowego – ujęcie podażowe                     | 59 |
| 2.2.1. Możliwości produkcyjne                                               | 59 |
| 2.2.2. Koszty absolutne i komparatywne                                      | 63 |
| 2.2.3. Koszt komparatywny a koszt alternatywny                              | 70 |
| 2.2.4. Korzyści z handlu                                                    | 71 |
| 2.2.5. Korzyści z handlu w warunkach stałych kosztów alternatywnych         | 72 |
| 2.2.6. Rosnące koszty alternatywne                                          | 75 |
| 2.2.7. Handel w warunkach malejących kosztów alternatywnych                 | 80 |
| 2.3. Podstawa handlu międzynarodowego – ujęcie popytowe i popytowo-podażowe | 82 |
| 2.4. Równowaga międzynarodowa                                               | 88 |
| 2.4.1. Model równowagi cząstkowej                                           | 89 |
| 2.4.2. Model równowagi ogólnej                                              | 90 |
| 2.5. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji                               | 95 |
| 2.6. Literatura zalecana                                                    | 95 |

|                                                  |  |
|--------------------------------------------------|--|
| Rozdział 3. Teoria proporcji czynników produkcji |  |
|--------------------------------------------------|--|

|                                       |    |
|---------------------------------------|----|
| – model Heckschera–Ohlina             | 97 |
| 3.1. Wprowadzenie                     | 98 |
| 3.2. Analiza modelu Heckschera–Ohlina | 99 |

|                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2.1. Podstawowe założenia modelu . . . . .                                                   | 99  |
| 3.2.2. Teoremat H-O (właściwy) . . . . .                                                       | 101 |
| 3.3. Wpływ relatywnych cen na podział dochodów . . . . .                                       | 107 |
| 3.4. Wyrównywanie się cen czynników produkcji w skali międzynarodowej . . . . .                | 110 |
| 3.5. Krytyka i rozwinięcie teorii Heckschera–Ohlina . . . . .                                  | 112 |
| 3.5.1. Paradoks Leontiefa . . . . .                                                            | 114 |
| 3.5.2. Modele wieloczynnikowe (neoczynnikowe) . . . . .                                        | 116 |
| 3.6. Znaczenie handlu typu Heckschera–Ohlina<br>we współczesnej gospodarce światowej . . . . . | 117 |
| 3.7. Teoria proporcji czynników produkcji a standardowy model handlu . . . . .                 | 120 |
| 3.8. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji . . . . .                                        | 121 |
| 3.9. Literatura zalecana . . . . .                                                             | 121 |

## Rozdział 4. Nowe teorie handlu międzynarodowego . . . . . 123

|                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.1. Wprowadzenie . . . . .                                                                              | 124 |
| 4.2. Uwarunkowania wymiany według nowej teorii handlu . . . . .                                          | 128 |
| 4.2.1. Zróznicowanie dóbr . . . . .                                                                      | 128 |
| 4.2.2. Korzyści skali . . . . .                                                                          | 134 |
| 4.2.3. Konkurencja niedoskonała . . . . .                                                                | 137 |
| 4.2.4. Zmiana technologiczna . . . . .                                                                   | 138 |
| 4.3. Handel wewnątrzgałęziowy . . . . .                                                                  | 143 |
| 4.4. Modele technologiczne . . . . .                                                                     | 152 |
| 4.4.1. Model luki technologicznej . . . . .                                                              | 152 |
| 4.4.2. Cykl życia produktu . . . . .                                                                     | 156 |
| 4.4.3. Modele handlu oparte na nowej teorii wzrostu<br>(Romer, Lucasa oraz Grossmana–Helpmana) . . . . . | 160 |
| 4.5. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji . . . . .                                                  | 163 |
| 4.6. Literatura zalecana . . . . .                                                                       | 164 |

## Rozdział 5. Teoria handlu a nowa geografia ekonomiczna . . . . . 165

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1. Wprowadzenie . . . . .                                                                     | 166 |
| 5.2. Podstawowe pojęcia modeli nowej geografii ekonomicznej . . . . .                           | 167 |
| 5.3. Modele geografii ekonomicznej i handlu . . . . .                                           | 171 |
| 5.4. Baza handlu w standardowej koncepcji nowej geografii ekonomicznej . . . . .                | 179 |
| 5.4.1. Wielkość krajowego rynku a struktura handlu . . . . .                                    | 180 |
| 5.4.2. Źródła aglomeracji produkcji i handlu . . . . .                                          | 182 |
| 5.4.3. Źródła dyspersji działalności gospodarczej . . . . .                                     | 185 |
| 5.5. Aglomeracja w warunkach integracji regionalnej . . . . .                                   | 185 |
| 5.6. Koncentracja a specjalizacja . . . . .                                                     | 188 |
| 5.7. Aneks: Mierzenie intensywności aglomeracji<br>w modelu standardowym NGE i handlu . . . . . | 191 |
| 5.7.1. Współczynnik statystyczny GINI oparty<br>na krzywej koncentracji Lorenza . . . . .       | 191 |
| 5.7.2. Miary specjalizacji . . . . .                                                            | 194 |
| 5.7.3. Indeksy centralności i peryferyjności . . . . .                                          | 195 |
| 5.8. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji . . . . .                                         | 197 |
| 5.9. Literatura zalecana . . . . .                                                              | 197 |

|                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział 6. Międzynarodowe przepływy czynników produkcji</b>                                       | 199 |
| 6.1. Wprowadzenie                                                                                     | 200 |
| 6.2. Neoklasyczne modele transferu kapitału i pracy                                                   | 200 |
| 6.2.1. Model przepływu kapitału pieniężnego                                                           | 202 |
| 6.2.2. Model migracji pracy                                                                           | 204 |
| 6.3. Rynek kapitałowy i inwestycje portfelowe                                                         | 206 |
| 6.4. Przepływ kapitału w formie zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB)                          | 209 |
| 6.4.1. Motywy dokonywania zagranicznych inwestycji bezpośrednich przez przedsiębiorstwa ponadnarodowe | 212 |
| 6.4.2. Transfer zagranicznych inwestycji bezpośrednich do gospodarek wschodzących                     | 216 |
| 6.4.3. Relacja zagranicznych inwestycji bezpośrednich i handlu                                        | 219 |
| 6.5. Międzynarodowa migracja pracowników                                                              | 222 |
| 6.6. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji                                                         | 229 |
| 6.7. Literatura zalecana                                                                              | 229 |
| <b>Rozdział 7. Handel a rozwój gospodarczy</b>                                                        | 231 |
| 7.1. Wprowadzenie                                                                                     | 232 |
| 7.2. Makroekonomiczne podstawy gospodarki otwartej                                                    | 232 |
| 7.2.1. Rachunki makroekonomiczne                                                                      | 232 |
| 7.2.2. Funkcja importu i eksportu                                                                     | 235 |
| 7.2.3. Mnożnik popytowy (Keynesowski)                                                                 | 237 |
| 7.3. Rola wymiany międzynarodowej w procesie rozwoju gospodarczego                                    | 240 |
| 7.3.1. Teorie rozwoju gospodarczego a handel i inwestycje                                             | 240 |
| 7.3.2. Fale industrializacji                                                                          | 248 |
| 7.4. Współzależność handlowa krajów w warunkach globalizacji                                          | 253 |
| 7.5. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji                                                         | 257 |
| 7.6. Literatura zalecana                                                                              | 258 |

## **CZĘŚĆ II. TEORIA POLITYKI HANDLU MIĘDZYNARODOWEGO** (Tomasz Rynarzewski)

|                                                                                                                                              |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział 8. Wolny handel a cele i zakres polityki handlu międzynarodowego</b>                                                             | 261 |
| 8.1. Wprowadzenie                                                                                                                            | 261 |
| 8.2. Argumenty na rzecz wolnej wymiany handlowej                                                                                             | 263 |
| 8.2.1. Argumenty ekonomiczne – korzyści z wolnego handlu                                                                                     | 263 |
| 8.2.2. Argumenty moralne (etyczne)                                                                                                           | 271 |
| 8.3. Klasyfikacja argumentów na rzecz protekcyjizmu – ocena racjonalności uprawiania polityki handlowej                                      | 272 |
| 8.4. Istota narodowej polityki handlu zagranicznego, zagranicznej polityki ekonomicznej oraz ponadnarodowej polityki handlu międzynarodowego | 277 |
| 8.5. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji                                                                                                | 281 |
| 8.6. Literatura zalecana                                                                                                                     | 281 |

|                                                                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział 9. Racjonalne ekonomiczne argumenty<br/>za protekcyjizmem w warunkach tradycyjnej teorii<br/>handlu międzynarodowego</b>                             | 283 |
| 9.1. Wprowadzenie                                                                                                                                                | 284 |
| 9.2. Argument cła wychowawczego                                                                                                                                  | 284 |
| 9.2.1. Istota                                                                                                                                                    | 284 |
| 9.2.2. Założenia i zasada funkcjonowania                                                                                                                         | 286 |
| 9.2.3. Ocena adekwatności                                                                                                                                        | 289 |
| 9.3. Argument cła optymalnego                                                                                                                                    | 294 |
| 9.3.1. Istota                                                                                                                                                    | 294 |
| 9.3.2. Założenia i zasada funkcjonowania                                                                                                                         | 295 |
| 9.3.3. Ocena adekwatności                                                                                                                                        | 298 |
| 9.4. Teoria drugiego najlepszego rozwiązania                                                                                                                     | 301 |
| 9.4.1. Istota                                                                                                                                                    | 301 |
| 9.4.2. Podstawy interpretacji                                                                                                                                    | 302 |
| 9.4.3. Zastosowanie cła jako rozwiązania drugiego po najlepszym                                                                                                  | 305 |
| 9.4.4. Ocena roli polityki handlu w kontekście teorii drugiego<br>najlepszego rozwiązania                                                                        | 307 |
| 9.5. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji                                                                                                                    | 309 |
| 9.6. Literatura zalecana                                                                                                                                         | 309 |
| <b>Rozdział 10. Instrumenty polityki handlu międzynarodowego</b>                                                                                                 | 311 |
| 10.1. Wprowadzenie                                                                                                                                               | 311 |
| 10.2. Taryfowe środki polityki handlu międzynarodowego                                                                                                           |     |
| – cło i polityka celna                                                                                                                                           | 312 |
| 10.2.1. Pojęcie i rodzaje cel                                                                                                                                    | 312 |
| 10.2.2. Skutki ekonomiczne zastosowania cel                                                                                                                      | 317 |
| 10.3. Nietaryfowe środki polityki handlu międzynarodowego                                                                                                        | 326 |
| 10.3.1. Środki wywierające wpływ na ceny importowe i eksportowe                                                                                                  | 326 |
| 10.3.2. Środki wywierające wpływ na wolumen importu i eksportu                                                                                                   | 338 |
| 10.4. Nominalna i efektywna stopa protekcji                                                                                                                      | 348 |
| 10.5. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji                                                                                                                   | 352 |
| 10.6. Literatura zalecana                                                                                                                                        | 352 |
| <b>Rozdział 11. Racjonalne ekonomiczne argumenty<br/>za protekcyjizmem w warunkach „nowej” teorii handlu<br/>– strategiczna polityka handlu międzynarodowego</b> | 353 |
| 11.1. Wprowadzenie                                                                                                                                               | 354 |
| 11.2. Teoria strategicznej polityki handlu międzynarodowego                                                                                                      | 355 |
| 11.2.1. Geneza                                                                                                                                                   | 355 |
| 11.2.2. Istota i cele                                                                                                                                            | 358 |
| 11.2.3. Ujęcie w konwencji teorii gier                                                                                                                           | 362 |
| 11.3. Modele bazowe                                                                                                                                              | 368 |

|                                                                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 11.3.1. Model homogenicznego duopolu międzynarodowego z uwzględnieniem zachowań wg zasad konkurencji ilościowej Cournota – zastosowanie subwencji eksportowej . . . . . | 368 |
| 11.3.2. Model heterogenicznego duopolu międzynarodowego z uwzględnieniem zachowań wg zasad konkurencji cenowej Bertranda – zastosowanie podatku eksportowego . . . . .  | 373 |
| 11.4. Wpływ zagranicznych przedsięwzięć odwetowych na skuteczność narzędzi strategicznej polityki handlu międzynarodowego . . . . .                                     | 376 |
| 11.5. Lobbing przedsiębiorstw a strategiczna polityka handlu międzynarodowego . . . . .                                                                                 | 387 |
| 11.6. Empiryczna egzemplifikacja skutków zastosowania narzędzi strategicznej polityki handlu międzynarodowego – branża lotnicza . . . . .                               | 390 |
| 11.7. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji . . . . .                                                                                                                | 398 |
| 11.8. Literatura zalecana . . . . .                                                                                                                                     | 399 |

## Rozdział 12. Polityka handlu międzynarodowego krajów

|                                                                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| rozwijających się . . . . .                                                                                            | 401 |
| 12.1. Wprowadzenie . . . . .                                                                                           | 402 |
| 12.2. Klasyfikacje krajów rozwijających się . . . . .                                                                  | 402 |
| 12.3. Determinanty niedorozwoju krajów rozwijających się w sferze handlu zagranicznego . . . . .                       | 404 |
| 12.4. Wpływ polityki handlu na rozwój gospodarczy krajów rozwijających się . . . . .                                   | 405 |
| 12.4.1. Polityka substytucji importu . . . . .                                                                         | 405 |
| 12.4.2. Polityka dywersyfikacji eksportu . . . . .                                                                     | 407 |
| 12.5. Problem niestabilności dochodów eksportowych . . . . .                                                           | 410 |
| 12.5.1. Miejsce stabilizacji dochodów eksportowych w hierarchii celów ekonomicznych krajów rozwijających się . . . . . | 410 |
| 12.5.2. Efektywność narodowych środków stabilizacji dochodów eksportowych . . . . .                                    | 411 |
| 12.5.3. Efektywność międzynarodowych środków stabilizacji dochodów eksportowych . . . . .                              | 414 |
| 12.5.4. Wpływ stabilizacji cen surowców na dochody eksportowe . . . . .                                                | 421 |
| 12.6. Pytania kontrolne i problemy do dyskusji . . . . .                                                               | 427 |
| 12.7. Literatura zalecana . . . . .                                                                                    | 427 |

|                        |     |
|------------------------|-----|
| Bibliografia . . . . . | 429 |
|------------------------|-----|

|                         |     |
|-------------------------|-----|
| Spis rysunków . . . . . | 441 |
|-------------------------|-----|

|                      |     |
|----------------------|-----|
| Spis tabel . . . . . | 443 |
|----------------------|-----|

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| Indeks rzeczowy . . . . . | 445 |
|---------------------------|-----|